

A young boy with dark skin is seated in a blue and black wheelchair, focused on writing in a notebook with a white pencil. He is wearing a grey t-shirt and blue jeans. In the background, another young boy with light skin is sitting at a desk, also writing. The setting is a classroom with a window and a bulletin board visible.

HEVO

Gewoon
special

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
De krappe jas van het speciaal onderwijs	7
De leerlingenaantallen binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs monitoren we al een aantal jaren; een nieuwe update	
SO leeromgeving: Hoe bouw ik een (V)SO-school?	15
Referentieprojecten	17
Praktijkschool De Brug - Zaltbommel	18
Mgr. Bekkersschool - Eindhoven	20
Kenniscentrum Het Mozaïek - Oud-Beijerland	22
De Korenaar - Eindhoven	24
Over HEVO	26

Voorwoord

Door het hele land merken we dat er ontwikkelingen gaande zijn om het speciaal onderwijs te ontschotten, expertise veel meer te bundelen en samenwerking te verbreden. De korte lijnen tussen zorgondersteuning en leerkrachten zorgen voor een brede visie op de ontwikkeling van de leerlingen. Een mooi uitgangspunt, dat wel de nodige uitdagingen met zich meebrengt. Samenwerken gaat vaak makkelijker en is vanzelfsprekender als je samen onder één dak verblijft. De ontwikkeling van onderwijsexpertisecentra maakt deze samenwerking eenvoudiger en succesvoller.

In de afgelopen jaren hebben wij mooie projecten in het speciaal onderwijs mogen begeleiden. Hierbij stond samenwerking tussen verschillende scholen en zorgpartners centraal. Van het niveau van het behoud van eigen identiteit en visie tot aan het uiteindelijke beheer en de exploitatie van het gebouw, alle thema's zijn bespreekbaar. Dit maakt een sterk fundament voor de samenwerking en daarmee ook voor de huisvesting. Wij verstaan en spreken de taal van het speciaal onderwijs én de bouw en treden graag op als tolk, adviseur én verbinder tussen deze twee zeer verschillende werelden.

De Wet passend onderwijs heeft onder andere als doel om het regulier onderwijs inclusiever te maken. Deze ontwikkeling is niet zo snel op gang gekomen als destijds gewenst was. Gelukkig is het thema inclusiviteit ondertussen hoger op het prioriteitenlijstje komen te staan van de maatschappij. Inclusief onderwijs heeft nog een inhaalslag te maken. Het blijft voor ons een belangrijk speerpunt bij alle projecten die we mogen aanpakken in het regulier en speciaal onderwijs.

De vervangingsopgave waar gemeenten voor staan is groot. Met alle ontwikkelingen in de wereld is het de grote vraag of alle doelen die beschreven staan in de Integrale Huisvestingsplannen van de verschillende gemeenten wel gehaald kunnen worden. De welwillendheid is gelukkig bij alle partijen groot!

Deze uitgave geeft een kijkje in onze expertise op het gebied van speciaal en inclusief onderwijs. Als u vragen heeft over uw huisvesting of het vertalen van de onderwijskundige visie naar huisvesting, delen wij graag vrijblijvend onze kennis. Ons streven is om, samen met u, een duurzame leeromgeving te creëren voor kwetsbare leerlingen.

Yvon Ketelaars, domeinleider speciaal onderwijs HEVO

De krappe jas van het speciaal onderwijs

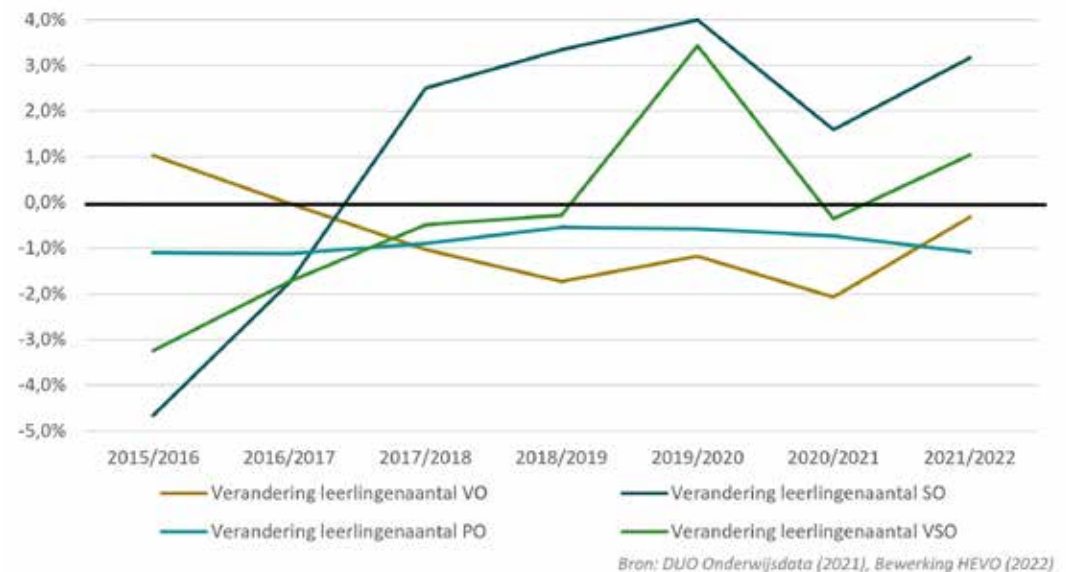
Sinds een aantal jaren monitort HEVO de ontwikkeling van de leerlingenaantallen binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs. Een terugkerende interessante casus, omdat de invoering van de Wet passend onderwijs in de basis zou moeten leiden tot een afname van het ingeschreven aantal leerlingen op het speciaal onderwijs. De werkelijkheid is echter weerbarstig. Bij onze advisering en ondersteuning van organisaties door het gehele land merken wij deze, vanuit de wet gewenste, ontwikkeling maar zeer beperkt tot niet. Het regulier PO en VO biedt maar mondjesmaat inclusiever onderwijs. Reden te meer voor dit herhalende onderzoek. Naast een reflectie op de absolute leerlingenaantallen komen enkele bestuurders van (V)SO-scholen en stichtingen aan het woord om te duiden wat er gebeurt en met name ook wat zij daar in de dagelijkse praktijk van ondervinden.

Al sinds de start van onze analyses op de leerlingenaantallen in het (V)SO kunnen we concluderen dat de 'doelen' van Passend Onderwijs niet gehaald worden. In plaats van de beoogde daling van het aantal leerlingen op het (voortgezet) speciaal onderwijs zien we juist een stijging in het aantal leerlingen, specifiek in het SO.

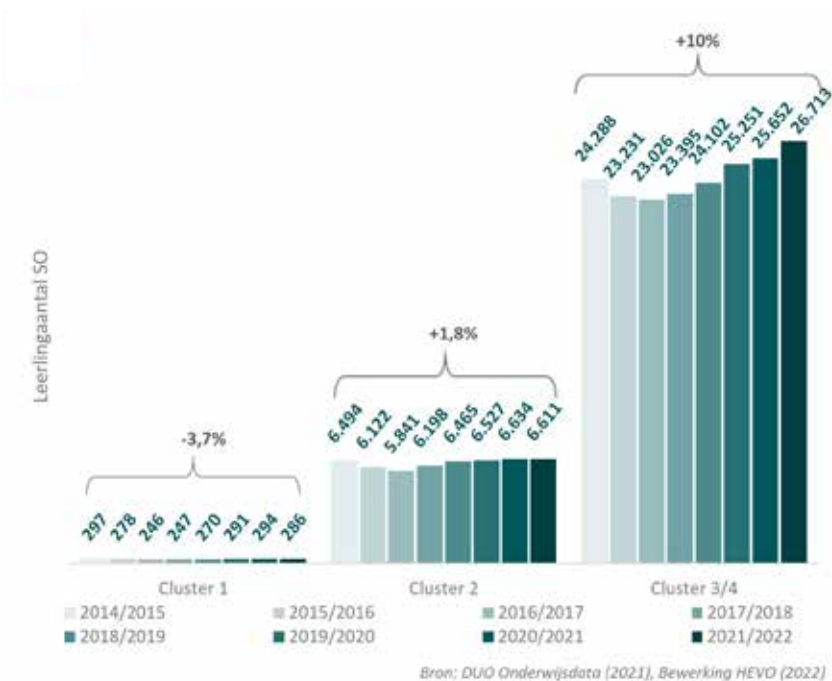
ONTWIKKELING LEERLINGENAANTAL IN HET REGULIER ONDERWIJS (PO EN VO) VERSUS HET SPECIAAL ONDERWIJS

Jaarlijks zien we een daling in het aantal leerlingen op het 'regulier onderwijs' (exclusief (V)SO). Sinds het schooljaar 2014/2015 gaat het voor het primair onderwijs om een daling van circa 5,9% (van 1,49 mln. leerlingen naar 1,40 mln. leerlingen), voor het voortgezet onderwijs om een daling van circa 5,2% (van 985.672 leerlingen naar 934.138 leerlingen). Het primair onderwijs laat hierbij met name in het huidige schooljaar een relatief sterke daling zien ten opzichte van het voorgaande schooljaar (-1,1%).

In figuur 1 is de jaarlijkse procentuele verandering van het leerlingenaantal ten opzichte van het voorgaande leerjaar weergegeven. Hierin is zichtbaar dat het reguliere PO (met uitzondering van 2015/2016) en het VO voortdurend een dalend leerlingenaantal laten zien ten opzichte van het voorgaande leerjaar.

Figuur 1: jaarlijkse procentuele verandering leerlingenaantallen ten opzichte van het voorgaande leerjaar

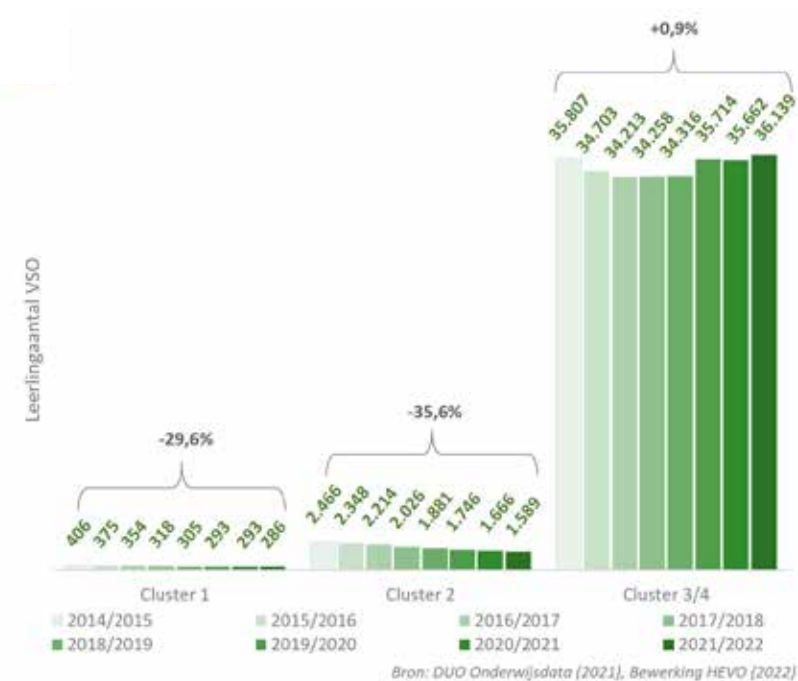

Figuur 2: ontwikkeling leerlingenaantallen SO

Bij het speciaal onderwijs is dat beeld duidelijk anders. Na de invoering van de Wet passend onderwijs werd ook het speciaal onderwijs gekenmerkt door een dalend leerlingenaantal (met name schooljaar 2015/2016). Echter daarna is deze daling, met name in het SO, snel omgezet in een (forse) jaarlijkse stijging. In het VSO is deze groeiende trend in figuur 1 minder duidelijk zichtbaar en ontstaan er voornamelijk grote verschillen tussen de verschillende clusters. Daarover later meer, zie ook figuur 3. Zowel bij het SO als bij het VSO is de trend in ieder geval duidelijk afwijkend van het reguliere onderwijs, ook waar er wel sprake is van een dalend leerlingenaantal (zoals deels bij het VSO) is deze daling aanzienlijk kleiner dan de daling in het reguliere VO.

ONTWIKKELING BINNEN HET (VOORTGEZET) SPECIAAL ONDERWIJS

Het beschouwen van de ontwikkelingen binnen het (V)SO als 'één onderwijssoort' (zoals in figuur 1) is in de praktijk lastig, de verschillen tussen de 'clusters' zijn namelijk groot. In de figuren 2 en 3 is de ontwikkeling van de leerlingenaantallen binnen de verschillende clusters van het SO en VSO weergegeven.

Figuur 3: ontwikkeling leerlingenaantallen VSO

Binnen het SO is zichtbaar dat cluster 1 (leerlingen met een visuele beperking) min of meer stabiel is. Dit is in de praktijk een type leerling dat de extra faciliteiten en ondersteuning die een betreffende school kan bieden ook nodig heeft en dus niet of nauwelijks mee kan in een 'reguliere' setting. Voor cluster 2 (leerlingen met een auditieve en/of taalkundige beperking) is in het SO een min of meer vergelijkbare ontwikkeling zichtbaar. Na een aanvankelijke daling wordt dit cluster de laatste jaren ook gekenmerkt door een lichte stijging/stabilisering in het aantal leerlingen. Het grote verschil ontstaat bij de cluster 3/4-leerlingen. Ook hier is net na de invoering van de Wet passend onderwijs een daling zichtbaar in het aantal leerlingen. Echter, sinds het schooljaar 2017/2018 is het aantal leerlingen op deze scholen (zeer) fors gegroeid. Met name het afgelopen schooljaar is dit aantal leerlingen met ruim 4% gestegen ten opzichte van het voorgaande schooljaar (absoluut bijna 1.100 leerlingen).

Binnen het voortgezet onderwijs is zichtbaar dat met name de clusters 1 en 2 een sterke daling laten zien in het aantal leerlingen. Voor deze clusters zou de voorzichtige conclusie getrokken kunnen worden dat het Passend Onderwijs 'succesvol' is. Blijkbaar is het voor deze leerlingen mogelijk om in het SO voldoende handvatten aangereikt te krijgen om mee te kunnen binnen het 'reguliere VO'. Ook technologische ontwikkelingen spelen hierbij een belangrijke rol. Aanvullende ambulante ondersteuning is hierbij veelal onmisbaar.

Ook in het VSO is in cluster 3/4 een duidelijke afwijking zichtbaar. Hoewel het effect zowel procentueel als absoluut minder extreem is als in het SO, is ook hier de laatste jaren een stijging in het aantal leerlingen te zien. Sinds dit schooljaar is de groep leerlingen op deze scholen voor het eerst groter dan vóór de invoering van de Wet passend onderwijs.

HERKOMST LEERLINGEN VSO CLUSTERS 3 EN 4

Na een eerste blik lijkt het opmerkelijk dat het absolute aantal leerlingen op cluster 3 en 4-scholen in het VSO groter is dan het aantal op het SO. Het SO beslaat immers meer leerjaren dan het VSO. In een verdiepend onderzoek van het ministerie van OCW uit 2021 kan hiervoor de verklaring gevonden worden. Van de totale jaarlijkse instroom op het VSO komt 'slechts' 41% direct vanuit het SO. Een even groot percentage van de jaarlijkse instroom op het VSO is afkomstig vanuit het reguliere VO. Over de periode 2016/2017 - 2020/2021 is gemiddeld 41,5% van de jaarlijkse instroom op het VSO afkomstig vanuit het reguliere VO (ministerie van OCW, Staat van het Onderwijs, 2021). De overige leerlingen zijn afkomstig uit het reguliere PO en het SBO (beide circa 8% van de instroom).

CASUSSEN VANUIT DE PRAKTIJK; DAT IS WAAR HET OM DRAAIT

Een theoretische benadering van de ontwikkelingen is voor de beeldvorming natuurlijk interessant. Maar uiteindelijk is dat niet waar het om draait, zeker niet wanneer het gaat om een kwetsbaardere groep leerlingen die gebruik maakt van het (V)SO. Ter verdieping op deze theoretische beschouwing zijn gesprekken gevoerd met een aantal bestuurders van cluster 3 en 4-scholen, de clusters waar de grootste uitdagingen zich momenteel voordoen. Hoewel met cluster 2 op dit moment geen gesprekken gevoerd zijn, geven we toch een beschouwing van de uitdagingen waar dit specifieke cluster voor staat.

Aart Reussing - Zonnebloemschool Emmeloord

Aart Reussing geeft als directeur-bestuurder leiding aan de Zonnebloemschool in Emmeloord. Een school (met vier vestigingen) voor kinderen met een verstandelijke, psychiatrische, sociaal-emotionele of lichamelijke uitdaging. De na-ijleffecten van de Wet passend onderwijs zijn na 8 jaar nog steeds voelbaar, aldus Aart. De verwachting dat het speciaal onderwijs zou krimpen was er nooit. Dat blijkt ook want de Zonnebloemschool groeit nog steeds in zowel het SO als het VSO. Om deze kinderen toch te kunnen blijven huisvesten wendt Aart onder andere private middelen aan om panden aan te kopen en ruimten bij te huren. Hierdoor is er ruimte om de verschillende doelgroepen van de school de juiste omgeving te kunnen bieden. De autisme-structuurgroepen hebben bijvoorbeeld een eigen vleugel, net als de zorggroepen. Het geeft rust, overzicht en een veilige thuishaven voor de kinderen.

Aart denkt als pionier in het speciaal onderwijs het liefst in mogelijkheden buiten 'het systeem'. Zijn ideale school is dan ook een omgeving waar kinderen vanaf hun geboorte het recht krijgen op een eigen ontwikkellijn. Dit zou in zijn visie bewerkstelligd kunnen worden door de gelden voor onderwijs en zorg samen te voegen, zodat alles gericht is op de ontwikkeling en ondersteuning van kinderen én ouders. Zolang de huidige scheiding tussen onderwijs- en zorggelden bestaat, het huidige systeem, zal het helaas lastig zijn om deze ideale ontwikkelomgeving te realiseren.

Voor de toekomst denkt de Zonnebloemschool mee in het ontwikkelen van een Onderwijsexpertisecentrum waar het SO, SBO en specialistische kinderopvang in de gemeente Noordoostpolder onder één dak met specialisten de beste zorg en onderwijs voor kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar kunnen bieden. Ook voor het VSO is een toekomstbeeld geschetst: samen met het reguliere VO één campus vormen. De sociale veiligheid van de leerlingen staat hierbij voorop in de verdere uitwerking. Door met meerdere partijen samen op te trekken is het mogelijk om betere faciliteiten te realiseren en gebruik te maken van elkaars expertise.

Susan van Proosdij - Stichting Oosterwijs

Susan van Proosdij is bestuurder bij Stichting Oosterwijs. Deze stichting bestaat uit De Sterrenkijker (SO) en De Sonnewijzer (VSO), verdeeld over vijf locaties in Uden, Oss en Tiel. Deze scholen verzorgen onderwijs aan leerlingen die vanwege hun gedrag moeilijkheden kunnen ondervinden bij het leren en ontwikkelen. De stichting groeit en, mede dankzij de open en vernieuwende blik van Susan, lukt het ook de huisvesting passend te maken aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van de leerlingen. Door krachten te bundelen met HUB Oss kan het speciaal onderwijs in Oss ontschotten en ontstaat er een omgeving die het beste onderwijs en de beste ondersteuning kan bieden aan een grote, groeiende groep kinderen. Door samen op te trekken gaat de macht van de grote getallen werken en is het bijvoorbeeld wél mogelijk om goede praktijklokalen in te richten voor de leerlingen in de uitstroom richting arbeid of dagbesteding. Ook kunnen er hierdoor gedeelde zorg- en ondersteuningsruimten worden gerealiseerd.

Het is van belang dat het schoolgebouw meerwaarde heeft voor de omgeving, zowel overdag als buiten schooltijden. Door de buurt de school in te halen én met leerlingen de buurt in te gaan wordt een gemeenschap gecreëerd die meer biedt dan een school alleen ooit zou kunnen bieden.

Susan is een nevenvestiging van het VSO op het reguliere voortgezet onderwijs gestart en zou dat graag nog verder uit willen breiden naar meerdere locaties. Een vorm van inclusiever onderwijs waar tevens een veilige tussenstap tussen het VSO en het MBO of zelfs HBO gerealiseerd kan worden. Organisatorisch komen hierbij echter wel de nodige uitdagingen kijken.

Nathalie Schotanus – Stichting Herman Broerenschool Roermond

Nathalie Schotanus is directeur-bestuurder van de Herman Broerenschool in Roermond. Deze school is gespecialiseerd voor kinderen met een ontwikkelachterstand in de leeftijd van 4 tot 20 jaar.

De Herman Broerenschool heeft twee nabijgelegen locaties (SO en VSO) en een apart praktijklokaal in het nabijgelegen gezondheidscentrum 'De Boog'. Zowel de SO-locatie als de VSO-locatie van de Herman Broerenschool is sterk verouderd en beide locaties groeien enorm uit hun jasje. Alle mogelijke interne aanpassingen om meer ruimte te genereren voor de groeiende stroom leerlingen zijn inmiddels uitgevoerd. Kantoren zijn ingeleverd, ruimten zijn in tweeën gedeeld, de aula is ingericht met therapieruimten en pauzes worden gehouden in de lokalen; alles om de kinderen het onderwijs en de ondersteuning te bieden waar ze recht op hebben.

De school is al enkele jaren in gesprek met de gemeente Roermond over aanpassingen aan beide gebouwen. Het IHP geeft hoop dat er op relatief korte termijn vernieuwing plaats kan gaan vinden.

“Ieder kind heeft recht op een eigen ontwikkellijn.”

Aart Reussing

Aart Reussing is sinds 1997 directeur-bestuurder van de Zonnebloemschool. Geridderd in de Orde van Oranje Nassau voor zijn regionale en landelijke verdiensten voor de Zonnebloemschool, zijn altijd enthousiaste inzet voor, en vertrouwen in, de leerlingen. Landelijk heeft Aart zich onder andere ingezet voor de n-factor in het gespecialiseerd onderwijs.

Susan van Proosdij heeft vele functies binnen het SO bekleed voordat zij in de rol van bestuurder verantwoordelijk werd voor Stichting Oosterwijs. Haar affiniteit met onderwijs voor speciale doelgroepen toont zich ook in haar functie als docent 'Educational Needs' aan de Fontys Hogeschool in 's-Hertogenbosch.

Nathalie Schotanus is ooit als leerkracht begonnen in het reguliere primair onderwijs. Daarna is zij als leerkracht, orthopedagoge en ambulant begeleider actief geweest op en vanuit het speciaal onderwijs, om vervolgens coördinator Passend Onderwijs te worden binnen het SWV-VO 31.02. Sinds 2015 geeft Nathalie leiding aan de Herman Broerenschool Roermond.

“ Een gebouw kan een derde pedagoog zijn.

Susan van Proosdij

“ Een schoolgebouw moet niet gezien worden als een soort huis, maar als een ‘thuis’ waar leerlingen en teamleden zich veilig voelen.

Nathalie Schotanus

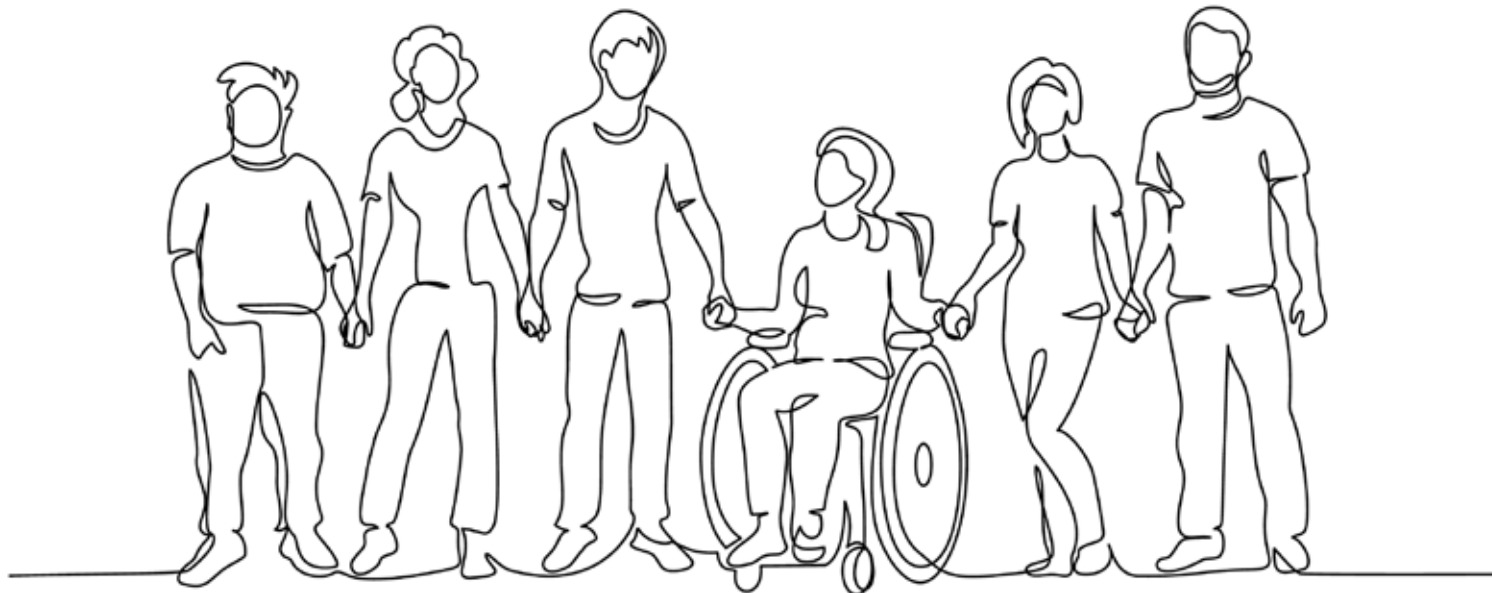
Spanningsveld binnen cluster 2

De instellingen die leerlingen met auditieve beperkingen of een taalontwikkelingsstoornis onderwijs en ondersteuning bieden, hebben te maken met een gebudgetteerd ondersteuningsbudget. Dit budget is gebaseerd op het aantal leerlingen op de teldatum van 1 oktober 2011. Doordat er nu, elf jaar later, steeds meer leerlingen zijn met deze indicatie, lopen besturen tegen een bekostigingsprobleem aan en zitten kinderen thuis óf op de verkeerde plek. Dit terwijl juist deze groep, voor een groot gedeelte, met de juiste ondersteuning en aanpassingen goed mee zou kunnen binnen het reguliere onderwijs.

Dit laatste zorgt tegelijkertijd ook voor uitdagingen op de 'fysieke' VSO-locaties binnen cluster 2. Teruglopende leerlingenaantallen maken dat het onderwijsaanbod en de bedrijfsvoering van deze scholen steeds meer onder druk komen te staan. In toenemende mate is dan ook de trend zichtbaar van het ontstaan van 'school-in-school'-constructies; een ontwikkeling die primair gemotiveerd wordt vanuit de gedachte aan 'inclusief onderwijs' maar die ook qua bedrijfsvoering verlichting kan bieden. Ook hier geldt helaas dat er verschillende organisatorische hindernissen genomen moeten worden om deze vormen van samenwerking voor elkaar te krijgen.

Om wachtlijsten in de ondersteuning van leerlingen te verkorten, wordt er in het land aan verschillende creatieve oplossingen gedacht:

- Inclusief onderwijs vergroten; leerlingen met lichte ondersteuning sneller terug laten stromen naar het regulier onderwijs. Dit vraagt wel om een conceptuele verandering bij leraren in cluster 2 én die in het reguliere onderwijs.
- Het verlengen van het SO om daarmee de kans op een succesvolle instroom op het reguliere VO te vergroten.
- Samenwerkingen aangaan met het regulier onderwijs, bijvoorbeeld taalklassen.

SLOTWOORD

Zijn er echt meer kinderen die behoefte hebben aan speciaal onderwijs? De cijfers laten het zien, maar heeft deze groei niet een andere oorzaak?

De werkdruk in het onderwijs is zo ontzettend hoog; waar er vroeger voldoende tijd en menskracht was om een kind extra aandacht te geven, mogen scholen tegenwoordig al blij zijn als ze voor elke groep een docent hebben staan. De kinderen die extra aandacht nodig hebben, vallen tussen de wal en het schip. De voor de hand liggende oplossing: het speciaal onderwijs. Het thuisnabij onderwijs dat hoog op de verlanglijst staat komt hiermee in het geding. Het probleem wordt verlegd van het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs, waar de werkdruk zeker niet lager is. De echte oplossing ligt dus in de menskracht, maar hoe maken we het onderwijs weer aantrekkelijk voor de nieuwe generatie leerkrachten?

Pim Bressers en Yvon Ketelaars

Pim Bressers is als adviseur sterk in het analyseren en leggen van verbanden in uiteenlopende vraagstukken. Vanuit die expertise is Pim met name actief in strategische huisvestingsonderzoeken en specifieke onderzoeken naar trends & ontwikkelingen. Zijn primaire motivatie is een bijdrage te leveren aan de duurzame toekomst van onze leefomgeving en daarin gezonde en prettige gebouwen te realiseren die optimaal faciliterend zijn aan het primaire proces dat er in plaatsvindt; een gebouw is immers pas een goed gebouw wanneer de gebruiker zich er prettig en comfortabel in voelt.

Yvon Ketelaars is als domeinleider speciaal onderwijs sterk in het vertalen van onderwijsvisie en -ontwikkelingen naar huisvesting. Het realiseren van passende en ondersteunende huisvesting voor kwetsbare leerlingen en hun docenten is haar drijfveer. Samen met haar team is ze actief bezig om de trends en ontwikkelingen binnen het speciaal onderwijs te monitoren en daarbij huisvestingsoplossingen te vinden.

SO leeromgeving: Hoe bouw ik een (V)SO-school?

In de online leeromgeving van HEVO nemen wij u mee in de vraagstukken die u tegen zult komen bij uw huisvestingstraject voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Het speciaal onderwijs is er voor leerlingen die specialistische of intensieve onderwijsbegeleiding nodig hebben. Het is belangrijk om te onderkennen dat de huisvesting voor speciaal onderwijs speciaal is. Niet elk gebouw is hiervoor geschikt. De leerlingen die specialistische of intensieve onderwijsbegeleiding nodig hebben, hebben het vaak al lastig genoeg. Met de juiste huisvesting kan de aandacht goed gestuurd worden, zonder storende afleiding of onnodige prikkels. Goede huisvesting vraagt echter wel de nodige aandacht. Zeker als je bedenkt dat speciaal onderwijs niet één doelgroep is, maar uit een aantal verschillende doelgroepen bestaat.

In de cursus ‘Hoe bouw ik een (V)SO-school?’ nemen wij u mee in de vraagstukken die u tegen zult komen bij uw huisvestingstraject voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit varieert van vraagstukken in de beginfase (zoals SO in het Integraal Huisvestingsplan en de financiering van huisvesting) tot zeer concrete vraagstukken zoals manieren om in het ontwerp van een nieuw schoolgebouw optimaal rekening te houden met de behoeften van leerlingen.

**Huisvesting voor
speciaal onderwijs
is echt speciaal.**

OPBOUW VAN DE CURSUS

De cursus bestaat uit meerdere modules die online te volgen zijn. In de eerste module komen onderwerpen aan de orde die te maken hebben met de organisatie, normering en financiering van (V)SO-huisvesting, waaronder ook samenwerken in één gebouw. Vervolgens zal dieper ingegaan worden op het definiëren van een huisvestingsproject, zoals het omschrijven van specifieke eisen en manieren om huisvesting op maat te creëren.

Q&A EN KENNISMAKING OP LOCATIE

Voor het fysieke deel van de cursus organiseren we een Q&A en kennismaking op locatie. Het doel van deze bijeenkomst is om dieper in te gaan op de kennis die is opgedaan. U kunt tevens uw eigen casus inbrengen en bespreken.

START CURSUS

Na uw aanmelding krijgt u direct toegang tot de online leeromgeving. De online modules kunt u dus direct volgen.

KOSTEN

De kosten voor de cursus ‘Hoe bouw ik een (V)SO-school?’ zijn EUR 195 (exclusief btw) per deelnemer.

HEEFT U INTERESSE?

Meld u aan voor de cursus via info@hevo.nl. U zult hiervoor inloggegevens ontvangen van de modules en een uitnodiging voor de Q&A-sessie.

Referentie- projecten

**Praktijk-
school
De Brug
Zaltbommel**

2021

Huisvesting dienend aan de
onderwijsvisie.

Fijne kleinschalige school waar de leerlingen zich thuis voelen

De meest effectieve manier om voor een goede leeromgeving te zorgen, is door de gebruiker van het gebouw zelf de regie te geven. Met de afgesproken doordecentralisatie stond het schoolbestuur van Praktijkschool De Brug zelf aan het roer voor wat betreft de nieuwbouw van haar school.

Het voormalige pand van Praktijkschool De Brug bleek verouderd en veel te groot. Enerzijds werd de overcapaciteit aan vierkante meters in het gebouw als fijn ervaren, maar anderzijds was het gebouw exploitatietechnisch ongunstig. De onderwijsvisie werd ingepast binnen de huisvesting. Door voor nieuwbouw te kiezen ontstond de kans om de huisvesting dienend te maken aan de onderwijsvisie.

OPDRACHT

Onze opdracht was het schoolbestuur te ondersteunen bij de onderhandeling met de gemeente om te komen tot een nieuwe locatie en een realistisch budget voor het nieuwe schoolgebouw. Vervolgens hebben wij, samen met een afvaardiging van de school, het Programma van Eisen opgesteld. De kaders zijn vastgelegd om een maximaal duurzaam schoolgebouw te ontwerpen en te realiseren dat optimaal aansluit op de onderwijsvisie en minimaal voldoet aan de BENG-eisen.

Het schoolbestuur koos na de definitiefase voor Risicodragend Projectmanagement. Opvolgend op dit besluit is samen met de school de architect geselecteerd. De winnende architect, Schaap en Sturm architecten, heeft de termen passend onderwijs, 'onderwijs op maat' en adaptief onderwijs (dus flexibel kunnen zijn) onderdeel laten uitmaken van het uiteindelijke ontwerp.

NIEUWBOUW

Het uiteindelijke ontwerp is samen met het schoolteam en het schoolbestuur tot stand gekomen. Het nieuwe schoolgebouw bestaat uit verschillende theorie- en praktijklokalen. Er zijn lokalen voor groenonderhoud, hout- en metaalbewerking, horeca en verzorging gerealiseerd. Er is een lunchroom die wordt gerund door de leerlingen en een winkel die ook toegankelijk is voor gasten van buitenaf. De school is als een compact gebouw vormgegeven, zonder een blokkendoos te worden. Alle theorie- en praktijklokalen en andere ruimten zijn gesitueerd rondom een centrale kern, de aula.

Het schoolgebouw gaat samen met het buitenterrein een mooie synthese aan waarbij bijvoorbeeld het praktijklokaal Plant en Dier logisch overgaat in de moestuin en bij het lokaal Metaal juist heel handig grote stukken materiaal gelost kunnen worden.

Daarnaast is er buiten meer dan genoeg groene ruimte voor de leerlingen om fijn te verblijven.

Praktijkschool De Brug is gesitueerd op een onderwijscampus. De school is voorbereid op de samenwerking met het nieuw te realiseren Kentalis Compas College waar jongeren die doof of slechthorend zijn onderwijs krijgen. Op deze manier kan inclusiever onderwijs worden gerealiseerd.

KENMERKEN HUISVESTING

- Een omgeving waarin talent en vakmanschap worden gemotiveerd.
- Een veilige thuishaven, met sfeer en eigenheid.
- De school staat midden in de maatschappij, laat zien waar zij voor staat en is daar trots op.
- Een duurzame huisvesting, die toekomstbestendig is op het gebied van energieverbruik (BENG), materialisatie en nieuwe onderwijsvormen.
- Er is zichtbaar voor de buitenwereld wat er binnen de school geleerd wordt.
- Een uitdagende en inspirerende omgeving, zowel binnen als buiten, die aanzet tot nieuwe inzichten, en uitdaagt de onderzoekende kant in kinderen naar boven te halen.
- Ondersteunende installaties voor auditief beperkte leerlingen.
- Een gebouw dat samenwerken mogelijk maakt en stimuleert dit te blijven doen.

PRAKTIJSCHOOL DE BRUG

De Brug is een school voor praktijkonderwijs. Praktijkonderwijs is een vorm van voortgezet onderwijs waarbij leerlingen worden voorbereid op een directe instroom op de arbeidsmarkt. De praktijkschool wil daarmee een brug slaan tussen haar leerlingen en de maatschappij. Met 110 leerlingen is De Brug een relatief kleine school. Iedere leerling wordt intensief begeleid richting zijn of haar toekomst. Daarnaast mag de school al 3 jaar op rij de titel van Excellente School dragen.

2016

Renovatie met hoge
duurzaamheidsambities
en Risicodragend
Projectmanagement.

**Mgr.
Bekkersschool
Eindhoven**

De locaties van de Mgr. Bekkerschool (MBS) in Eindhoven, een school voor speciaal (voortgezet) onderwijs, voldeden niet meer aan de huidige eisen voor onderwijs aan deze kwetsbare groep kinderen en verkeerden in matige staat van onderhoud. Omdat de gemeente Eindhoven sterk inzet op hergebruik en transformatie van bestaande gebouwen voor maatschappelijke doeleinden, werd een bestaand schoolgebouw grondig getransformeerd.

DUURZAAMHEIDSAMBITIES

Waar een transformatie van een bestaand gebouw op zichzelf al duurzaam is, gaan de duurzaamheidsambities van MBS en de gemeente verder. Deze ambities zijn op allerlei manieren vertaald in het ontwerp en de realisatie. Zo werd om de isolatie van het pand te verbeteren het buitenblad verwijderd waarna een dikker pakket aan hoogwaardige isolatie werd aangebracht. De dakisolatie en afwerking zijn behouden (waardoor er minder sloopafval ontstond), maar er is wel een nieuw pakket op aangebracht. Gevolg hiervan is een

toename van de isolatiewaarde van 3,5 naar 5,0. Om duurzamer om te kunnen gaan met onderhoud werden alle houten buitenkozijnen door aluminium versies vervangen. Ook installatietechnisch is er veel veranderd met de inzet van energiezuinige pompen, een hoog efficiënte warmtepomp en een zonneboiler. MBS heeft energielabel A+++.

RISICODRAGEND PROJECTMANAGEMENT

HEVO verzorgde de haalbaarheidsstudies en ramingen van de transformatie en was in het vervolgtraject verantwoordelijk voor het ontwerp en de realisatie. HEVO heeft dit project risicodragend uitgevoerd en was daarmee contractueel verantwoordelijk voor alle partijen die betrokken waren bij het ontwerp en de bouw. SSOE heeft hierdoor in het hele proces te maken gehad met slechts één contractpartij en aanspreekpunt.

**Het jaren 80
gebouw diende
een metamorfose
te ondergaan om
geschikt te worden
voor het speciaal
onderwijs.**

Kenniscentrum Het Mozaïek Oud-Beijerland

kenniscentrum
Het MOZAÏEK

2021

Het kenniscentrum biedt onderwijs, begeleiding en opvang aan elk kind van 0 tot 18 jaar dat niet naar de reguliere kinderopvang of basisschool kan.

Uniek: kenniscentrum met drie speciale scholen én zorginstelling

Kenniscentrum Het Mozaïek in Oud-Beijerland is dé plek voor kinderen die intensieve zorg of gespecialiseerd onderwijs nodig hebben.

Speciaal onderwijs en specialistische kinderopvang dicht bij huis, met oog voor wat een individueel kind nodig heeft. Dat is de achterliggende gedachte van het Kenniscentrum Passend Onderwijs Hoeksche Waard in Oud-Beijerland. Bijzonder is dat allerlei specialisten onder één dak nauw samenwerken. Zo biedt het kenniscentrum onderwijs, begeleiding en opvang aan elk kind van 0 tot 18 jaar dat niet naar de reguliere kinderopvang of basisschool kan. De huisvesting van het kenniscentrum bevordert de onderlinge samenwerking en het delen van expertise. Om die reden zijn de scholen en de specialistische kinderopvang geclusterd rond een centraal hart en is er geen harde begrenzing waar de ene school begint en de andere ophoudt.

In het ontwerp is rekening gehouden met de soms kwetsbare gebruikers. Zo zijn er ruimten waar kinderen prikkels kunnen vermijden en tot rust kunnen komen. Het schoolplein is in zones verdeeld, de pauzes zijn verdeeld en er zijn meerdere pleinen rondom het gebouw gesitueerd.

De bouw van dit specialistisch kenniscentrum vergde ook een specialistische aanpak. HEVO heeft ondersteund bij het opstellen van het Programma van Eisen en de selectie van de architect. Daarnaast ondersteunde HEVO de opdrachtgevers bij de gesprekken met de gemeente over het genereren van een realistisch bouwbudget. Het kenniscentrum is middels Risicodragend Projectmanagement uitgevoerd.

HET MOZAÏEK IN VOGELVLUCHT

Kenniscentrum Het Mozaïek is half juni 2021 in gebruik genomen. In het gebouw is veel bamboe, glas en een groene accentkleur verwerkt. Dit geeft een rustige en lichte uitstraling. Elk leslokaal heeft een aparte prikkelarme ruimte waar kinderen extra begeleiding krijgen of tot rust kunnen komen. Daarnaast heeft het gebouw kleinere ruimten waar kinderen therapie kunnen volgen. In de hal is een grote bamboe trap die ook als tribune gebruikt kan worden.

Het kenniscentrum biedt kinderen en ouders één plek waar alles rondom onderwijs en opvang geconcentreerd is.

2019

De Korenaar is een
inclusieve school.

De Korenaar
Eindhoven

 een goed begin...
basisschool de Korenaar

Basisschool De Korenaar was verdeeld over twee locaties en is na de realisering van de nieuwbouw naar één unilocatie gegaan waarin haar onderwijsvisie goed tot haar recht komt.

Al vanaf de fusie van de twee scholen, een kwart eeuw geleden, was sprake van nieuwbouw. Het onderwijs op twee locaties is eindelijk verleden tijd en alle kinderen gaan samen in één gebouw naar school. Het nieuwe schoolgebouw en de buitenpleinen ondersteunen de nieuwe onderwijsvisie.

INCLUSIVITEIT

Bij de nieuwbouw is terdege rekening gehouden met de inclusiviteit van De Korenaar. Een school waar alle kinderen welkom zijn, met of zonder beperking. In het moderne, lichte gebouw zijn de deuren en alles wat beweegt donker gemaakt, zodat de indeling voor iedereen duidelijk en overzichtelijk is. Uiteraard heeft het gebouw een lift en zijn de buitenpleinen toegankelijk voor rolstoelen. Naast grote ruimten voor dans, drama en samenspelen, beschikt de school over een gymzaal.

Directeur Berdi de Jonge is enorm blij met en trots op het resultaat. 'Al jaren zijn we bezig met onderwijsvernieuwing. Dit gebouw en de buitenpleinen ondersteunen onze visie. Nu zijn we echt samen een school!' Dankzij Risicodragend Projectmanagement had De Korenaar alle invloed op het proces, maar ook zekerheid over prijs, planning en kwaliteit.

NATUURINCLUSIEF BOUWEN

Net zoals bij de basisscholen De Spaaihoeve en De Troubadour zijn ook bij de nieuwbouw van deze school inbouwstenen voor huismussen en vleermuizen geplaatst. De inbouwstenen voor vleermuizen, type IB VL 01 van Vivara, springen een klein stukje uit de muur naar voren: vleermuizen hebben hier geen last van en zo kan de isolatie mooi doorlopen achter de steen. De werkzaamheden zijn in 2018 uitgevoerd in het kader van het project van Vogelbescherming Nederland en de Zoogdierverseniging om het natuurinclusief bouwen te stimuleren in de vijf grote steden van Noord-Brabant.

Al jaren zijn we bezig met onderwijsvernieuwing. Dit gebouw en de buitenpleinen ondersteunen onze visie. Nu zijn we echt samen een school!

Berdi de Jonge
Directeur De Korenaar

Over HEVO

Het team speciaal onderwijs bestaat uit:

Iris van de Craats
Projectleider/adviseur

Judith Vroemen
Adviseur

Lizet Geertsma
Projectmanager

Johanna Scherer
Adviseur

Yvon Ketalaars
Senior adviseur

Gerhard Jacobs
Partner

Pim Bressers
Adviseur

Raoul Frensen
Adviseur Expertisecentrum

Francis Pelders
Senior projectmanager

Peter Woerdeman
Senior adviseur

Experts in huisvesting en vastgoed

HEVO is expert in huisvesting en vastgoed. Van advies tot bouwmanagement: wij geven resultaatgaranties voor kantoren, het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen, zorginstellingen, sportverenigingen en gemeenten.

We spreken de taal van uw sector; we weten wat er speelt. Vaak denken we al over dingen na voordat het bij u actueel wordt. Ook weten we waarover in de politiek wordt gesproken. Onze ruim 100 specialisten bewegen zich in de frontlinie. Voor directies maken we beslissingen makkelijker en besturen voorzien we van inzichten. Mèt elkaar worden op die manier mooie plannen gerealiseerd.

Wij bieden u inzichten om verder te komen in uw huisvestings- of ontwikkelproces. Op basis van betrouwbaar onderzoek, scherpe analyses, helder advies en gegarandeerde resultaten wordt de basis gelegd voor professioneel vastgoedbeleid. Wij zijn expert, vanaf de eerste verkenning tot en met de praktische details.

Als verbinder werken we met partijen samen aan één doel: het realiseren van huisvesting waarin mensen zich fijn voelen. Wij geloven dat gebouwen het welzijn van hun gebruikers beïnvloeden; huisvesting kan inspireren, gelukkiger maken en de productiviteit verhogen.

Kortom: wij geven inhoud aan uw huisvestingsplannen. Maar nog belangrijker dan dat: we nemen écht de verantwoordelijkheid en doen wat we beloven!

Colofon

Fotografie: Mike van Schoonderwalt, Han Hermkens,
Schaap en Sturm architecten

Niets uit deze uitgave mag zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van HEVO B.V. worden gereproduceerd, noch aan derden ter inzage worden gegeven.

Postbus 70501 | 5201 CB 's-Hertogenbosch | T +31 (0)73 6 409 409
@HEVO_actueel | info@hevo.nl | www.hevo.nl

**Wij verstaan en spreken
de taal van het speciaal
onderwijs én de bouw
en treden graag op
als tolk, adviseur én
verbinder tussen deze
twee zeer verschillende
werelden.**

Yvon Ketelaars, HEVO

